

Van : college van burgemeester en wethouders

Datum : 9 juli 2019

Portefeuillehouder(s) : Burgemeester

Portefeuille(s) : Openbare orde en veiligheid

Contactpersoon : T. Vermeulen

Tel.nr. : 8292

E-mailadres : vermeulen.t@woerden.nl

Onderwerp:

Plan van aanpak ondermijning

Kennisnemen van:

Het plan van aanpak voor de (bestuursrechtelijke) aanpak van de ondermijning binnen de gemeente Woerden.

Inleiding:

Op 17 januari 2019 is het ondermijningsbeeld van de gemeente Woerden aan de gemeenteraad gepresenteerd in een besloten vergadering. Dit document is door het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Midden-Nederland opgesteld naar aanleiding van signalen die door medewerkers van de gemeente en ketenpartners zijn ingebracht en interviews die met bestuurders zijn gehouden. Dit ondermijningsbeeld heeft de gemeente een beeld gegeven van de mogelijke ondermijnende activiteiten binnen de gemeentegrenzen.

Aansluiten op de presentatie van het ondermijningsbeeld heeft het cluster Openbare Orde en Veiligheid een korte weergave gegeven van de activiteiten die de gemeente in de afgelopen jaren heeft ondernomen om ondermijning tegen te gaan. De kern van dit verhaal was dat de gemeente in het verleden reageerde op hetgeen werd ingebracht vanuit ketenpartners, in de komende jaren moet een regierol worden verkregen. De burgemeester heeft de gemeenteraad toegezegd dat dit uitgewerkt zou worden in een plan van aanpak. Deze is inmiddels vastgesteld en wordt u ter informatie aangeboden.

Kernboodschap:

Ondermijning is een breed begrip, waaronder de termen 'georganiseerde criminaliteit', 'ondermijnende criminaliteit' en 'ondermijnende activiteiten' vallen. Naast de strafrechtelijke aanpak worden ook vanuit het bestuursrecht barrières opgeworpen die ondermijning moeten tegengaan, waarbij (leden van) het gemeentebestuur het bevoegd gezag is/(zijn) om bestuurlijke maatregelen te treffen. Het plan van aanpak geeft hier kaders voor. Dit document richt zich op het verkrijgen van een regierol bij de aanpak van een drietal geprioriteerde onderwerpen:

1. Drugsgelateerde criminaliteit
2. Witwassen
3. Fraude

Om deze positie te verkrijgen wordt geïnvesteerd in:

- a. Bewustwording van de gemeentelijke organisatie
- b. Relevante inhoudelijke kennis binnen de gemeentelijke organisatie
- c. Een meldpunt voor zowel professionals (gemeente en ketenpartners) als inwoners
- d. Een structureel ondermijningsoverleg tussen gemeente en ketenpartners waarin signalen worden besproken
- e. Een actueel bestuurlijk instrumentarium
- f. De informatiepositie van de gemeente met betrekking tot eigen bronnen
- g. Maatregelen voor de eigen veiligheid van gemeentelijke medewerkers

Met name het organisatiebewustzijn, kennis en kunde van medewerkers om elk binnen hun eigen vakgebied te kunnen optreden en het verbeteren van de gemeentelijke informatiepositie zijn onderwerpen die een langere looptijd kennen en waarvoor de middelen uit 2019 gereserveerd zijn.

Financiën:

Het informeren van uw gemeenteraad met betrekking tot dit plan van aanpak heeft geen financiële gevolgen.

Vervolg:

In overleg met uw griffie wordt een gezamenlijke thema-avond ondermijning met de gemeenteraad van Oudewater ingepland in het derde kwartaal van 2019. Het doel hiervan is beide gemeenteraden meer mee te nemen in wat ondermijning in de praktijk voor gevolgen heeft.

Bijlagen:

- Plan van aanpak ondermijning, in corsa geregistreerd onder nummer: 19.082144

De secretaris,

drs. M.H.J. van Kruijsbergen MBA

De burgemeester,

V.J.H. Molkenboer

Gemeenten Woerden en Oudewater

Bestuurlijke aanpak van ondermijning

Dit document geeft richting aan de aanpak van een breed fenomeen: ondermijning. Wat is het? Waarom is dit van belang voor onze gemeenten? Welke acties moeten (op welke manier) ondernomen worden?

*Je gaat het pas zien
als je het doorhebt*

J. Cruijff

Inhoud

Probleemdefinitie	3
Visie	4
Doel	4
Bestuur	4
Organisatie	4
Inwoners/ondernemers.....	5
Prioriteiten.....	6
Drugsgelateerde criminaliteit	6
Witwassen	6
Fraude	6
Overig.....	6
Plan van aanpak.....	7
Bewustwording & kennisverbreding.....	7
1. Onbewust onbekwaam	7
2. Bewust onbekwaam	7
3. Bewust bekwaam	8
Meldpunt & Ondermijningsoverleg.....	8
Instrumentarium	9
Informatiepositie verbeteren & 'big data'	9
Competenties	9
Eigen veiligheid	10
Nulmeting	10
Financiën	11
Bijlage 1: Netwerkanalyse.....	0
Bijlage 2: Actiepuntenlijst.....	0

Probleemdefinitie

Ondermijning is een breed begrip dat tegenwoordig veel gebruikt wordt. Maar wat wordt hier nu onder verstaan? In het onderzoek naar ondermijning dat door de Politieacademie is uitgevoerd (Sluipend gif, 2017) wordt aangevoerd dat er meerdere definities van ondermijning zijn. Een definitie die ook vandaag nog veel gebruikt wordt is:

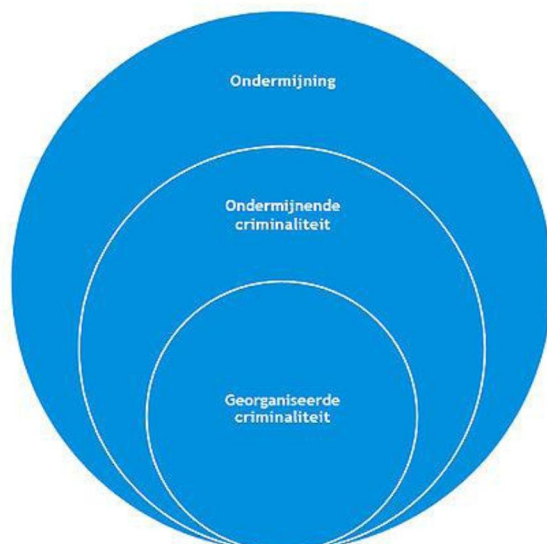
“Ondermijning is het verzwakken of misbruiken van de structuur van onze maatschappij, leidend tot een aantasting van haar fundamenteën en/of van de legitimiteit van het stelsel dat haar beschermt.”

Er wordt vaak een bepaalde verwevenheid tussen de boven- en onderwereld geconstateerd. Om hier meer scherpte in aan te brengen wordt in het onderzoek onderscheid gemaakt in drie verschillende categorieën gedragingen:

1. Georganiseerde criminaliteit
2. Ondermijnende criminaliteit
3. Ondermijning

Georganiseerde criminaliteit

Er is sprake van georganiseerde criminaliteit wanneer groepen die primair gericht zijn op illegaal gewin, systematisch misdaden plegen met ernstige gevolgen voor de samenleving, en in staat zijn deze misdaden op betrekkelijk effectieve wijze af te schermen. Hierbij wordt bereidheid getoond fysiek geweld te gebruiken of personen door middel van corruptie uit te schakelen. Deze vorm van criminaliteit is een fundamentele aantasting van de legitimiteit van onze rechtsstaat. Bekende voorbeelden hiervan zijn de georganiseerde drugshandel, illegale prostitutie en witwassen van crimineel vermogen.

Ondermijnende criminaliteit

Er bestaan vele vormen van criminaliteit/strafbare feiten die niet onder de noemer van georganiseerde criminaliteit vallen, maar die wel een ondermijnende werking hebben. Voorbeelden hiervan zijn het faciliteren van grootschalige hennepkwekerijen middels growshops, frauderen met uitkeringen en subsidies, milieucriminaliteit en arbeidsuitbuiting. Vaak ontbreekt in deze vorm het fysieke geweld of corruptie, de rechtsstaat wordt echter wel aanzienlijk beschadigd.

Ondermijning

Daarnaast wordt nog een categorie onderscheiden van gedragingen die niet strafbaar zijn (en daarmee ook niet als crimineel worden gezien), maar die wel degelijk een ondermijnend effect hebben op onze samenleving. Het gaat hierbij om bv. een notaris die willens en wetens bemiddelt bij vastgoedtransacties waarbij crimineel vermogen betrokken is. Of een horeca-exploitant die weet dat in zijn inrichting regelmatig criminelen bijeenkomen om hun zaken voor te bereiden. Of een autogarage die verborgen vakken in auto's inbouwt waarin dealers hun waren kunnen verbergen. Het ziet ook toe op een overheidsfunctionaris die, om wat voor reden dan ook, de andere kant op kijkt wanneer deze misstanden signaleert. Het gaat om bankiers die criminelen ondersteunen bij het verhullen van het criminele vermogen. Kortom: deze groep gedragingen is zeer breed.

Al deze categorieën vormen tezamen het speelveld van het probleem dat ondermijning heet. De aanpak van de gemeente richt zich op ondermijning in zijn volle breedte, waarbij de gemeentelijke prioriteiten leidend zijn. In bijlage 1 is te zien welke partijen naast de gemeente betrokken zijn bij de aanpak van ondermijning, waarbij moet worden opgemerkt dat dit geen uitputtende lijst is. De gemeente is slechts één speler in een zeer divers speelveld.

Visie

Ondermijning wordt zowel via het strafrecht als het bestuursrecht tegengegaan. De gemeente voert de regie op het terrein van de openbare orde en veiligheid, waar ondermijning ook onder valt, en heeft meerdere mogelijkheden bestuurlijke maatregelen op te leggen. Daarbij worden interne en externe samenwerking gecoördineerd en een integrale aanpak van ondermijning gestimuleerd. De essentie van de aanpak van ondermijning is gelegen in het opwerpen van barrières voor diegenen die misbruik maken van het systeem. Het doel van deze integrale aanpak is criminelen te ontmoedigen om zich binnen de gemeente te vestigen.

De reikwijdte van het fenomeen ondermijning maakt dat veel verschillende beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie betrokken zijn. Uiteraard de portefeuille openbare orde en veiligheid, maar ook o.a. de portefeuilles burgerzaken, evenementen, economische zaken, jeugdzorg, vastgoed, toezicht en handhaving en vergunningverlening hebben raakvlakken met ondermijning. Dit maakt het des te meer nodig dat een breed gedeelde, maar ook een principiële, benadering van ondermijning bestaat. Binnen het complexe speelveld moet de gemeente als organisatie uitstralen hoe zij met dit onderwerp wil omgaan. Voor Woerden en Oudewater geldt de visie:

“Een leefbare en veilige omgeving staan onder druk door ondermijning. We streven ernaar dat het voor onze inwoners vanzelfsprekend is dat de samenleving niet in gevaar wordt gebracht, samen weren wij ondermijning uit Woerden en Oudewater.”

Het gaat dus niet alleen om het actief optreden tegen het overtreden van de regels, maar ook om de achterliggende problematiek van het afnemende vertrouwen van de burger in de overheid. Dit gebrek aan vertrouwen kent meerdere oorzaken, het beeld van de ‘niet-optredende overheid’ speelt bij dit onderwerp echter een onmiskenbare rol. Het moet gemeengoed worden dat ondermijnend gedrag niet mag lonen, zowel binnen de gemeente als onder inwoners.

Doel

De aanpak van ondermijning is er een van de lange adem, waarbij het uitgangspunt is dat het fenomeen nooit helemaal uitgebannen wordt. Op dit moment hebben beide gemeenten voornamelijk een reactieve rol aangenomen. Vanuit partners werden concrete casussen aangedragen waar de gemeente om concrete acties werd gevraagd. Het doel is echter om meer een regisserende rol aan te nemen, meer zicht te krijgen op wat zich daadwerkelijk in onze samenlevingen afspeelt. Dit betekent dat onze organisatie een gezond kritische en proactieve houding moet aannemen. Hieronder wordt kort weergegeven hoe de verschillende partijen betrokken zijn bij deze gedragsverandering.

Bestuur

Voor de aanpak van ondermijning is het onontbeerlijk dat het bestuur bovenstaande visie volledig steunt. Dit begint met het college van B&W. Door als dagelijks gemeentebestuur uit te dragen dat voor ondermijning in onze gemeenten geen plaats is, sijpelt bewustzijn van dit onderwerp door binnen de rest van de organisatie. Daarnaast is bereidheid om beleid aan te passen/op te stellen van cruciaal belang om ondermijning in de praktijk te frustreren!

Ook is van belang dat de gemeenteraad het belang van de aanpak van ondermijning inzielt. De gemeenteraad geeft richting aan het (werk van het) college en bepaalt welke financiële middelen ter beschikking worden gesteld. In de praktijk blijkt dat bij andere gemeenten aanvullende middelen (met name voor uitvoeringscapaciteit) nodig is om beleid aan te passen en vervolgens daadwerkelijk uit te voeren.

Daarnaast heeft de directie een belangrijke rol in dit geheel. Om de bestuurlijke wens en ambtelijke ambitie te realiseren zijn middelen en prioritering een belangrijk onderdeel. Met name op dit onderdeel is het dan ook belangrijk dat de directie goed wordt meegenomen in dit plan van aanpak en dat zij zich hierin herkent en zich eraan verbindt.

Organisatie

Op dit moment leeft het onderwerp met name binnen het Team Openbare Orde en Veiligheid, terwijl ondermijning zich met name voordoet in de dagelijkse praktijk van het gemeentewerk. Denk aan

verdachte inschrijvingen bij burgerzaken, horecaverGUNningen die door de afdeling VTH worden behandeld, vastgoedtransacties tussen gemeente en malafide derde partijen, fraude bij subsidie- of uitkeringsaanvragen, etc. De gemeentelijke organisatie is van oudsher gestoeld op de wens om de samenleving te faciliteren. Het moet voor al onze collega's echter 'normaal' worden om deze faciliterende houding aan te vullen met een kritische blik bij het uitvoeren van hun werk: *wie en wat* faciliteren we? Wanneer bovenstaande visie de standaard wordt kan de gemeente steeds meer de gewenste kritische rol oppakken.

Inwoners/ondernemers

Een vervelend verschijnsel van ondermijning is dat het niet altijd zichtbaar is voor de overheid, terwijl inwoners/ondernemers vaak wel weten dat 'ergens iets niet pluis is'. Wanneer daar niet tegen wordt opgetreden kan het beeld ontstaan van een falende overheid, waar crimineel gedrag loont. De meldingsbereidheid is de afgelopen jaren erg gedaald, wat erop wijst dat inwoners het beeld hebben dat het geen zin heeft om vermoedens te melden.

De manier om het vertrouwen van inwoners terug te winnen is daadwerkelijk te laten zien dat de overheid ondermijnende activiteiten niet accepteert, gekoppeld aan het vragen om hulp. Inmiddels wordt gebruik gemaakt van Meld Misdaad Anoniem, dit moet echter verder worden gestimuleerd. De verdere uitwerking hiervan moet worden beschreven in een communicatieplan voor de aanpak van ondermijning.

Prioriteiten

Wat zijn de onderwerpen die in Woerden en Oudewater spelen? Dit is zowel op lokaal niveau (ondermijningsbeelden door het RIEC) als op regionaal niveau (actieplan aanpak ondermijning Midden-Nederland) onderzocht. Voor beide gemeenten is gebleken dat dezelfde onderwerpen de rode draad vormen. Het voorstel is dan ook dat deze onderwerpen de focus van de bestuurlijke aanpak van ondermijning vormen.

Drugsgelateerde criminaliteit

In beide ondermijningsbeelden komt naar voren dat drugsgelateerde criminaliteit een belangrijk aandachtspunt is. Zowel de productie, handel in en het transporteren van soft- als harddrugs worden concreet benoemd. Het transport heeft betrekking op zowel lokale als (inter)nationale handel. Aangegeven wordt dat de omvang van drugsgelateerde criminaliteit in beide gemeenten nog een blinde vlek is.

Op regionaal niveau wordt drugsgelateerde criminaliteit, met name het transporteren, in Midden-Nederland ook gezien als een van de prioriteiten. Onze regio wordt door de politie gezien als een transportas voor de doorvoer van cocaïne. Voor het district West geldt dat de komende drie jaren wordt samengewerkt aan het identificeren van risicolocaties, die zich lenen voor drugsgelateerde criminaliteit.

Voor beide gemeenten geldt dat in de afgelopen jaren panden en woningen zijn gesloten en dat lasten onder dwangsom zijn opgelegd als gevolg van drugsgelateerde criminaliteit.

Witwassen

Ook wordt in beide ondermijningsbeelden benoemd dat witwassen vaak gepaard gaat met bovengenoemde drugsgelateerde criminaliteit. Witwassen betreft het besteden van illegaal verkregen vermogen, zonder dat bewezen kan worden dat het illegaal verkregen is, zodat het vermogen een legale herkomst krijgt. Er zijn branches waarin in algemeenheid witwassen veelvuldig wordt geconstateerd: de horeca, de vastgoedsector, auto- en garagebedrijven.

Op deze wijze kunnen de 'vruchten' van ondermijnende activiteiten worden geplukt. Zonder witwassen kan het illegale vermogen moeilijker worden uitgegeven. Ook in onze gemeenten wordt vanuit het ondermijningsbeeld geconstateerd dat autobedrijven, kappers, horecagelegenheden, massagesalons weinig tot geen klandizie hebben maar wel het hoofd (riant) boven water weten te houden.

Fraude

Ook verschillende vormen van fraude worden binnen beide gemeenten herkend. Dit varieert van fraude met toeslagen en uitkeringen tot aan woon- en adres-fraude, PGB-fraude, belastingfraude, etc. Hierbij valt op dat verschillende typen betrokkenen aan soorten fraude worden gekoppeld. Voorbeelden hiervan zijn stichtingen, familieverbanden en arbeidsmigranten. Er is nog geen concreet uitputtend beeld van welke vormen van fraude allemaal herkend worden.

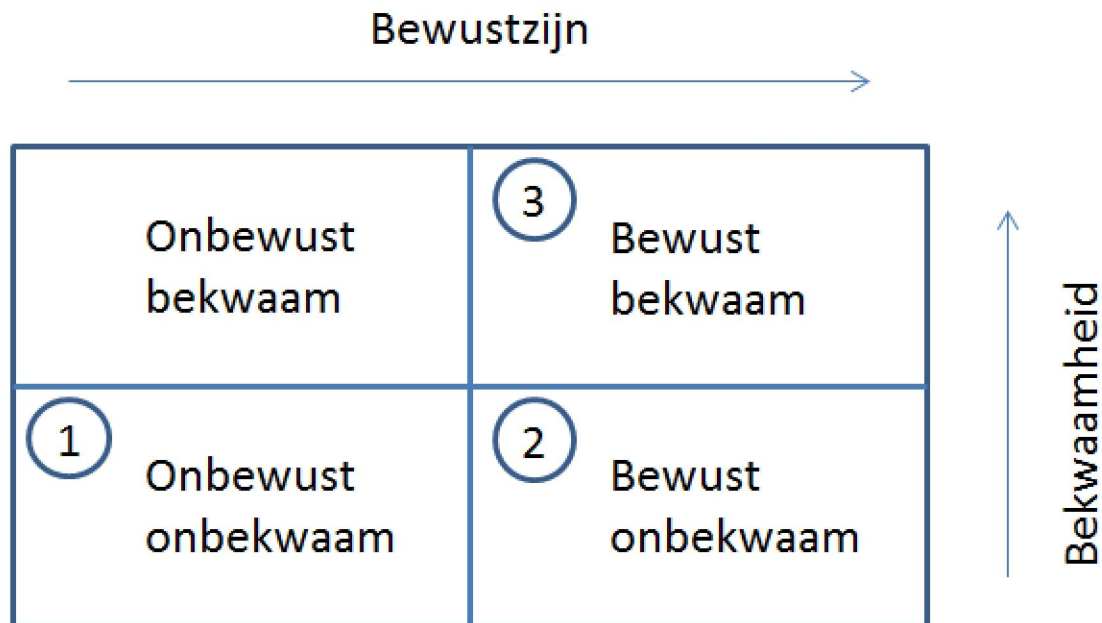
Naast het feit dat fraude een strafbaar feit betreft, is dit een voorbeeld van een ondermijnende activiteit die gemakkelijk het maatschappelijke beeld voedt dat criminaliteit loont. De pakkans is laag, het is bekend dat dit veelvuldig voorkomt en mensen zien in hun directe omgeving dat zogenaamde 'windhappers' zich verrijken ten koste van het systeem. Dit is een goed voorbeeld van hoe ondermijnend gedrag zeer zichtbaar is voor inwoners terwijl het voor de overheid moeilijk is dit te constateren.

Overig

Dat bovenstaande drie onderwerpen de focus van de bestuurlijke aanpak van ondermijning vormen, wil niet zeggen dat andere ondermijningszaken niet worden opgepakt. Zaken zoals als de aanpak van een Outlaw Motorcycle Gang (OMG), mensenhandel, illegale prostitutie, milieudelicten, etc. worden geadresseerd wanneer zich dit voordoet. Wanneer het echter gaat om het verkrijgen van een regierol wordt dit toegespitst op drugsgelateerde criminaliteit, witwassen en fraude.

Plan van aanpak

Bewustwording & kennisverbreding

1. Onbewust onbekwaam

“Je gaat het pas zien als je het doorhebt”. Deze uitspraak van Johan Cruijff is de belichaming van het probleem van ondermijning. Omdat het een complex fenomeen betreft is het moeilijk om er een helder beeld van te krijgen. Op dit moment is de organisatie gechargeerd gesteld ‘onbewust onbekwaam’. Op dit moment leeft het onderwerp met name bij het Team Openbare Orde en Veiligheid, terwijl ondermijning zich zoals eerder gezegd vaak voordoet in de dagelijkse contacten van onze collega’s met inwoners. Daarnaast ontbreekt vaak de nodige kennis om effectief te kunnen ingrijpen.

2. Bewust onbekwaam

Het streven is als eerste de gemeente als geheel bewust te maken van het fenomeen ondermijning en dat de verschillende gremia zich beseffen op welke manier zij hiermee te maken krijgen. Van gemeenteraad tot aan uitvoerend ambtenaar: het onderwerp moet structureel meer aandacht krijgen. Men moet “bewust onbekwaam” worden.

ACTIES

Om dit te bewerkstelligen worden o.a. voorbereid:

1. Communicatieplan (zowel intern als extern) ‘Aanpak van ondermijning’
Er moet een plan liggen voor hoe de gemeente wil communiceren over de aanpak van ondermijning, dat met name bestuurlijk gedragen moet worden.
2. Thema-avonden voor gemeenteraden
Beide gemeenteraden hebben de wens uitgesproken om nader geïnformeerd te worden over het fenomeen ondermijning. Hiervoor wordt een thema-avond georganiseerd waarin een toonaangevende spreker wordt gevraagd het fenomeen toe te lichten, om daarna in deelgroepen verschillende sessies te ervaren.

3. Presentatie in directieoverleg
De inzet van mensen en middelen is onontbeerlijk, daar is de directie verantwoordelijk voor. Daarom moeten zij goed in de aanpak van ondermijning worden meegenomen en wordt hen gevraagd zich hier aan te verbinden.
4. Presentaties in teamoverleggen
Binnen de organisatie moet het fenomeen ondermijning zoals gezegd meer bekendheid krijgen. Een eerste aanzet hiervoor is bij teamoverleggen langs te gaan om hier aandacht voor te vragen.
5. Presentaties voor wijkplatforms en ondernemersbijeenkomsten

3. Bewust bekwaam

Als men eenmaal in staat is ondermijning te herkennen, is vervolgens de vraag hoe dit aangepakt kan worden. Vaak ontbreekt hierbij aan concrete kennis aan wat de mogelijkheden zijn. Dit speelt per vakgebied specifiek (bestuurlijke handhaving, subsidieverstrekking, vastgoedtransacties, inschrijvingen burgerzaken, etc.) maar ook organisatiebreed ontbreekt kennis. De aanpak van ondermijning draait om samenwerking en het delen van informatie: niet alleen tussen organisaties maar ook daarbinnen. Op dit moment bestaat een relatief grote onbekendheid met privacywetgeving, wat er in resulteert dat binnen de gemeentelijke organisatie (te) weinig informatie wordt uitgewisseld. Dit terwijl er wel degelijk veel mogelijkheden zijn om informatie met elkaar uit te wisselen. Om collega's meer handvatten te geven moet worden geïnvesteerd in kennisverbreding, waarbij de inhoud per afdeling zal verschillen. Er wordt onder andere voorbereid:

ACTIES

1. Workshops ondermijning organisatiebreed
 - Wat is het?
 - Waarom is het onwenselijk?
 - Hoe herken je het?
 - Hoe draag je signalen goed over?
 - Wat is relevante wetgeving?
 - Welke bevoegdheden zijn er?
2. Opleidingsdag VTH
Gericht op bestuurlijke bevoegdheden die de gemeente heeft en welke randvoorwaarden hieraan verbonden zijn. Daarnaast wordt er een specifieke koppeling gemaakt met de praktische kant hiervan: het organiseren en vormgeven van een integrale controle. Aan welke eisen moeten constateringsrapporten voldoen? Waar moeten toezichthouders in de praktijk op letten?
3. Opleidingsdagdeel Burgerzaken
Gericht op het herkennen van mensenhandel, een breed begrip. Met welke signalen van arbeidsuitbuiting, illegale prostitutie, adresfraude, etc. kunnen baliemedewerkers geconfronteerd worden?
4. Verbeteren Bibob
Maximaal benutten van de reikwijdte van de wet Bibob en het aanstellen (al dan niet districtelijk) kernteam Bibob

Meldpunt & Ondermijningsoverleg

Als aanjagers binnen de gemeentelijke organisatie is binnen het Team OOV de meeste kennis aanwezig waar het op ondermijning aankomt. Als collega's een vermoeden hebben dat zij te maken hebben met ondermijnende activiteiten willen wij graag meedenken in de aanpak hiervan.

ACTIES

1. Intern meldpunt openen
In 2019 een intern 'meldpunt ondermijning' openen waar collega's signalen kunnen inbrengen. Team OOV heeft beschikking tot aanvullende systemen waarin signalen onderzocht kunnen worden en heeft directe contacten met partners om aanvullende informatie te verkrijgen. Het opstarten van dit meldpunt zal organisatiebreed bekend worden gemaakt. Belangrijk uitgangspunt is dat iedere melder terugkoppeling krijgt op het ingebrachte signaal.
2. Periodiek ondermijningsoverleg inplannen
Instellen centraal periodiek (maandelijks) ondermijningsoverleg met partners. Het meldpunt is slechts één kanaal van waaruit signalen kunnen worden ingebracht: immers kunnen ook signalen vanuit de partners binnenkomen. Om één centraal punt te hebben waar

alle ondermijningssignalen worden ingebracht en besproken wordt een periodiek (maandelijks) ondermijningsoverleg ingepland. Bij dit overleg worden vaste vertegenwoordigers van gemeente, politie, OM en RIEC uitgenodigd. Daarnaast is er alle ruimte om anderen uit te nodigen, naar gelang de aard van de verschillende signalen.

Het ondermijningsoverleg heeft twee doelen: (1) het inbrengen van nieuwe signalen en (2) het regie houden op reeds lopende signalen.

Instrumentarium

Om ondermijning effectief aan te pakken bevat het bestuursrecht wetgeving die de burgemeester verschillende bevoegdheden biedt. Voorbeelden (niet-limitatief) hiervan zijn:

- Damoclesbeleid (woning- en/of pandsluitingen n.a.v. drugshandel)
- Bibob-beleid
- Gebiedsverboden
- Lasten onder dwangsom
- Lasten onder bestuursdwang
- Sluiting voor het publiek toegankelijke gebouwen

Daarnaast blijft de wetgeving in ontwikkeling om de aanpak effectiever te maken. Daarom is het van belang dat de het gemeentelijke instrumentarium op orde is. Binnen het Team OOV is een jurist aanwezig die landelijke wetgeving in de gaten houdt en periodiek toetst of de gemeentelijke 'toolbox' nog actueel is of dat aanpassingen moeten worden gedaan.

Informatiepositie verbeteren & 'big data'

De gemeente bezit een enorme hoeveelheid aan informatie, in vele verschillende vormen. Op dit moment wordt veel van deze informatie niet optimaal benut en met elkaar gecombineerd. Diegenen die ondermijnende activiteiten plegen weten vaak waar de 'zwakke plekken' zich bevinden en maken daar slim gebruik van. Door de gemeentelijke informatiebronnen slimmer met elkaar te combineren kunnen afwijkende patronen van de norm worden blootgelegd, die vervolgens worden onderzocht. Hierbij kan worden gedacht aan het combineren van data over het aantal inschrijvingen op een bepaald adres in combinatie met het aantal vierkante meter woonruimte. Zo is bijvoorbeeld 12 inschrijvingen op een adres van 100 m2 een opvallend gegeven. Ook kunnen bv. de eigenaren van panden die worden gesloten vanuit het Damoclesbeleid worden onderzocht: komt de eigenaar of huurder elders binnen de gemeente voor in de systemen en voor welke doeleinden?

ACTIES

1. Oprichten informatiepakhuis
Intern (OOV, Gegevensbeheer, VTH, KCC, Burgerzaken) wordt reeds gewerkt aan een 'informatiepakhuis' waarin verschillende informatiebronnen benut worden.
2. Nieuwe software (OSINT)
Sinds 2019 heeft de gemeente de beschikking over een systeem waarmee Open Source Intelligence (OSINT) geraadpleegd kan worden. Dit betreft het doorzoeken van openbare bronnen op het internet naar gegevens van bepaalde personen, waarmee bv. uitkeringsfraude of illegale verkoop van zaken kan worden opgespoord. Dit helpt een beter beeld te krijgen van de individuen waar de gemeente mee te maken krijgt.
3. Kennis vergroten over rechtmatig en doelmatig uitwisselen van informatie intern/in de veiligheidsketen
Een belangrijk gegeven bij het verbeteren van de informatiepositie is dat alle activiteiten van de gemeente conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming zijn. Zoals eerder opgemerkt is het kennisniveau over privacywetgeving op dit moment nog onvoldoende, zodat men terughoudend tegenover het delen van informatie staat. Daarom zal met name op dit onderwerp geïnvesteerd dienen te worden, onderling vertrouwen blijft hierbij een sleutelprincipe.

Competenties

Ondermijning speelt zich af op het snijvlak waar de boven- en onderwereld zich met elkaar vermengen. Voor veel activiteiten hebben mensen die actief zijn in de onderwereld iets van de gemeente nodig. Denk aan een vergunning voor de horecazaak waar witgewassen moet worden, of in de gemeente inschrijven om onterecht een uitkering aan te kunnen vragen. Hierdoor komen onze collega's (zich al dan niet bewust) in contact met personen die ondermijnende activiteiten ontplooiën.

In de ene zaak is dat meer zichtbaar dan in de andere. Er is een verschil tussen een medewerker van Burgerzaken die iemand inschrijft en een toezichthouder die een woning gaat sluiten. Een accounthouder Binnenstad heeft andere contacten met een ondernemer dan de handhavingsjurist die een horecalocatie tijdelijk sluit. Elke medewerker heeft verschillend contact met inwoners, voor iedereen geldt echter dat een aantal persoonlijke competenties helpt bij de aanpak van ondermijning. Dit zijn o.a.:

- Bewustzijn van eigen veiligheid (!)
- Kritische blik, doorvragen
- De-escalerend vermogen
- Niet snel geïntimideerd
- Doorpakker die snel kan schakelen
- Flexibel
- Netwerker
- ...

ACTIES

1. Training op deze competenties
2. Bij het opzetten van de aanpak van ondermijning wordt gezocht naar collega's die over (meerdere van) deze competenties beschikken.
3. Ook zal het onderdeel zijn van competenties bij toekomstige vacatures.

Eigen veiligheid

Het kan voorkomen dat medewerkers van de gemeente door het uitvoeren van hun werk weerstand vanuit inwoners ondervinden. Dit is een bekend fenomeen en hiervoor bestaat reeds een agressieprotocol. De aanpak van ondermijning richt zich echter op het frustreren van (vaak criminele) activiteiten waarmee vaak veel geld wordt verdiend. Wanneer dit belang verstoord wordt is het niet ondenkbaar dat druk op collega's wordt uitgeoefend. Hiervan zijn helaas in den lande meerdere voorbeelden bekend, van bedreigingen tot daadwerkelijke aanslagen. Daarom is eigen veiligheid een enorm belangrijk onderwerp waar meer aandacht aan besteed moet worden dan nu het geval is. Op dit moment worden enkele preventieve maatregelen genomen:

- Geen namen en telefoonnummers van behandelend ambtenaren boven besluiten tot woning/pandsluiting
- Zienswijzen op handhavingsbesluiten worden naar een algemeen mailadres gestuurd in plaats van direct naar een ambtenaar
- Toezichthouders hebben de mogelijkheid steekvesten te dragen bij het uitvoeren van woning/pandsluitingen
- Er wordt bij woning/pandsluitingen standaard een risico-inventarisatie bij de politie opgevraagd

ACTIES

Dit kan echter nog worden uitgebreid. Voorop staat dat goed geïnventariseerd moet worden waar de mogelijke problemen zich voordoen, wat in ieder geval uitgevoerd kan worden zijn:

1. (Twee)jaarlijkse training omgaan met weerstand/agressie
2. Teammanagers positioneren
Om nazorg beschikbaar te kunnen stellen voor collega's die met agressie/intimidatie/beïnvloeding te maken krijgen (Veilig Publieke Taak) en dit eventueel uitbreiden in samenwerking met P&O.
3. Standaard aangifte doen van ambtsdwang, bedreiging, agressie, etc.

Nulmeting

Om over een aantal jaren te kunnen beoordelen of de voorgestelde aanpak van ondermijning effectief is, moet vergelijkingsmateriaal beschikbaar zijn. Daarom wordt een nulmeting uitgevoerd. Hoe deze exact vormt krijgt is nog niet bekend, omdat ondermijning ook een lastig onderwerp is om zicht- en meetbaar te maken. Er zijn echter wel modellen in het land beschikbaar die dit faciliteren, in samenwerking met het netwerk aan partners wordt naar een geschikte methode gezocht.

Financiën

In het voorgaande zijn een aantal investeringen voorgesteld. Voor 2019 geldt dat een bedrag van €50.000 is vrijgemaakt binnen de FCL 61200012/ ECL 38290 voor de aanpak van ondermijning. Voorgesteld wordt om dit als volgt te besteden :

Wat	Hoeveel
Reservering specialistische werkzaamheden extern adviesbureau	€20.000
Activiteiten bewustwording • Thema-avond gemeenteraden • Gemeentebrede bijeenkomsten Ondermijning • Aansluiting zoeken bij inwoners/ondernemers (wijkplatforms, ondernemersbijeenkomsten, etc.)	€5.000
Activiteiten verbreding kennis + competenties • Opleiding informatiedeling en privacywetgeving • Opleiding herkennen signalen mensenhandel Burgerzaken • Opleiding bestuurlijke bevoegdheden VTH	€10.000
Updaten instrumentarium • Updaten Bibob-beleid • Updaten APV nieuwe bevoegdheden • Schrijven gemeentelijk communicatieplan	€8.000
Activiteiten verbeteren kennispositie • Vervaardigen 'informatiepakhuis' • Licentie OSINT-systeem	€5.000
Onvoorzien	€2.000
TOTAAL	€50.000

Bijlage 1: Netwerkanalyse

